

1. Werken aan veiligheid

WEET DAT JONGE KINDEREN GEEN GEVAAR ZIEN

Kinderen willen de wereld ontdekken. Maak hun leefomgeving zo veilig mogelijk om ongevallen te voorkomen. Leer de kinderen stap voor stap omgaan met gevaren als ze er rijp voor zijn.

VOLG DE REGELS OM DE VEILIGHEID TE VERHOGEN

De veiligheidsvoorwaarden voor de kinderopvang liggen vast in 'Het Besluit van de Vlaamse Regering over de vergunningsvoorwaarden en het kwaliteitsbeleid'.

Daarnaast moet je je ook houden aan de regelgeving van andere overheidsinstanties. Bijvoorbeeld:

- veiligheid van speelterreinen (gezinsopvang + groepsopvang)
- voedselveiligheid (groepsopvang)

TIP

De verplichtingen van de kinderopvang op het vlak van veiligheid zijn opgenomen in de vergunningsvoorwaarden.

Je vindt ze op de website van Kind en Gezin. Ga naar 'Professionelen', 'Sector Kinderopvang', 'Vergunning, regelgeving en handhaving'.

2. Risico's ontdekken en verhelpen

GA REGELMATIG NA WELKE RISICO'S ER ZIJN

- Zo ontdek je gevaren en kan je er iets aan doen.
- Elke organisator van kinderopvang moet minstens om de 2 jaar een risicoanalyse doen. Hierbij hoort een plan van aanpak en een timing.

PAK ONAANVAARBARE, GROTE RISICO'S AAN

Zo voorkom je:

- dat er zich verwondingen, ongevallen en levensbedreigende situaties voordoen;
- dat kinderen verdwijnen.

Kinderen hebben recht op spelen. Ze lopen wel eens een blauwe plek of schram op. Je kan dus niet elk risico uitsluiten. Maar onaanvaardbare, grote risico's moet je wel verhelpen. Bv. vervang een speeltoestel dat versleten is en dreigt om te vallen, bescherm scherpe hoeken of verwarmingselementen.

VOORKOM TYPISCHE, LEEFTIJDGEBONDEN RISICO'S

Wat is gevaarlijk?

Dat hangt onder meer af van de persoonlijkheid en de ontwikkeling van het kind. Tijdens elke stap in de ontwikkeling wordt een kind beweeglijker, nieuwsgieriger en handiger. Het probeert van alles uit, er kan dus van alles mis gaan. Daarom gebeuren er in iedere fase typische ongevallen.

TIPS

- **Kruip eens op je knieën door je opvang, zo zie je de gevaren vanuit het oogpunt van het kind.**
- Risico's per leeftijd en hoe ze te voorkomen vind je op de website van Kind en Gezin. Ga naar 'Ouders', 'Veiligheid', 'Ongevallen'.

Meer dino minder risico

- **Kan je hulp gebruiken bij het maken van je risicoanalyse? Dino zet je op weg met een aantal handige actielijsten.**
- Kijk op de website van Kind en Gezin. Ga naar 'Professionelen', 'Sector Kinderopvang', 'Kwaliteit', 'Veiligheid'.

BETREK JE COLLEGA'S BIJ DE RISICOANALYSE (GROEPSOPVANG)

De voordelen van teamwerk:

- Met meerdere mensen heb je een bredere kijk op de risico's. Samen vind je meer oplossingen.
- Kinderbegeleiders kennen de concrete werking als de beste.
- Voorgestelde oplossingen vanop de werkvloer, zijn praktisch haalbaar.
- Collega's die bij eventuele veranderingen betrokken werden, zijn meer gemotiveerd om ze toe te passen.

3. Werk aan de statische en aan de dynamische veiligheid

STATISCHE VEILIGHEID

Het gebouw en de inrichting zorgen voor een veilige omgeving.

Bijvoorbeeld: veilig meubilair en speelgoed, een brandveilig gebouw en inrichting, afschermssystemen, planten, ...

DYNAMISCHE VEILIGHEID

Je manier van werken bevordert de veiligheid.

Bijvoorbeeld: toezicht houden tijdens het spelen, extra waakzaamheid bij het slapen tijdens de eerste opvangdagen, weten wie aanwezig is, informatie uitwisselen bij een personeelwissel, ...

4. Veilig slapen in de kinderopvang

VEILIG SLAPEN VERKLEINT HET RISICO OP WIEGENDOOD EN ONGEVALLLEN

Sinds ouders en kinderbegeleiders de richtlijnen van Kind en Gezin toepassen, is het aantal overlijdens tijdens de slaap sterk gedaald. Je vindt de richtlijnen in het schema op pagina 5.

Meer weten?

Kijk op de website van Kind en Gezin. Ga naar 'Professionelen', 'Sector Kinderopvang', 'Kwaliteit', 'Veiligheid'.

VEILIG SLAPEN IS BELANGRIJK

1. Laat het kind vooraf wennen

Een plotse verandering veroorzaakt stress en beïnvloedt de slaap.

- Laat daarom de overgang van thuis naar opvang geleidelijk verlopen:
 - bij de start van de opvang;
 - na een lange afwezigheid, bv. na ziekte of vakantie.
- Verhoog het toezicht tijdens deze periodes.
- Leer vooraf de slaapgewoontes van het kind kennen.

2. Leg een kind altijd op zijn rug te slapen

Uitzonderingen:

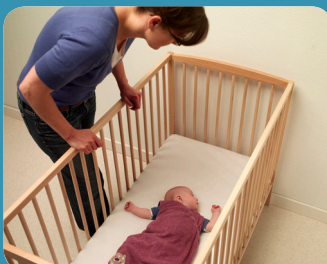
- Medische reden, enkel met doktersattest.
- Als ouders blijven aandringen: enkel met een attest dat ze ondertekenen en na bespreking.

3. Rook nooit in de kinderopvang: het is verboden

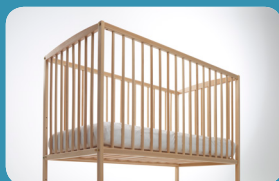
4. Blijf in de buurt en kijk, luister en voel regelmatig

- Kinderen tot 6 maanden slapen best in de ruimte waar jij ook bent.
- Een babyfoon, camera of raam vervangt het toezicht niet.
- Ga na een hevige huiltui kijken hoe het kind in slaap gevallen is.

5. Zorg voor een veilig bed + veilig bedmateriaal

Een bed of wieg volgens de Europese normen en met min. 2 spijlenwanden, ventilerende bodem, stevig passende matras.

Zet het bed op een veilige plaats, bv. niet naast de verwarming.

Gebruik een passend slaapzakje met armsgaten en met sluiting onderaan.

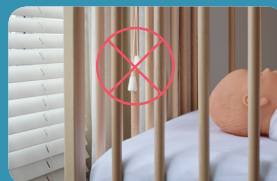
Geef geen hoofdkussens tot het kind 1 jaar is.

Gebruik het park niet als slaapplek.

Doe geen slab met lintjes aan.

Hou gordijnkoorden uit de buurt van een bed.

Gebruik geen fopspeen-ketting.

6. Zorg dat het kind het niet te warm krijgt

- Vanaf de leeftijd van 8 weken is 18°C ideaal. Lukt dit niet?
 - Gebruik lichte kledij en beddengoed.
 - Verhoog het toezicht.
- Hou het gezicht en het hoofdje vrij: geen muts, ...
- Pas de slaapkledij in de winter of de zomer aan.
- Zorg voor de juiste lighouding: voetjes tegen het voeteneinde.
- Gebruik geen dekbed, geen bedrandbeschermer, en leg geen speelgoed in bed.
- Heeft het kind een knuffel nodig om in te slapen? Haal hem weg wanneer het kind slaapt.

7. Mijd geneesmiddelen die inwerken op de slaap

Sommige siropen of druppels zorgen voor een te diepe slaap.

8. Zorg voor rust en regelmaat.

- Rust: aparte speel- en slaaphoek.
- Regelmaat: vaste herhaling van activiteiten, dag na dag.

TIPS

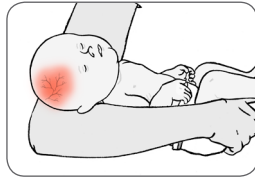
- **Heb je een infobord? Hang dit schema op: goed voor ouders en medewerkers!**
- **Bespreek het wennen en je aanpak 'veilig slapen' bij de inschrijving.**
- **Leg een baby die goed wakker is op zijn buik om te spelen en rond te kijken. Zo kan hij zijn arm-, nek- en rugspieren oefenen. Hou toezicht.**

5. Schud een kind nooit

Nooit schudden.

Veroorzaakt bloeding in hersenen.

Schudden is schadelijk. Het kan zware letsels veroorzaken, zoals bloedingen in de hersenen. Soms heeft het zelfs de dood tot gevolg.

KIJK HIERONDER WAT JE WEL KAN DOEN:

ALS JE ZENUWEN OP SPRINGEN STAAN, JE HEEL BOOS BENT, ...

1 Je bent radeloos.

2 Iemand neemt de zorg over.

3 Zorg voor jezelf.

Nooit schudden.

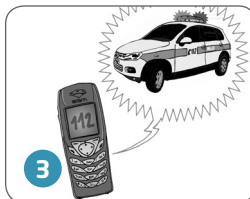
ALS JE KIND NIET MEER BEWEEGT OF REAGEERT

1 Kind is bleek, geen teken van leven.

2 Wrijf stevig over de voeten, blaas in het gezicht en praat.

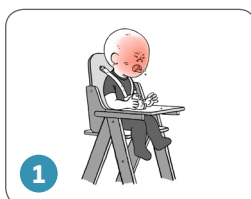

3 Bel 112.

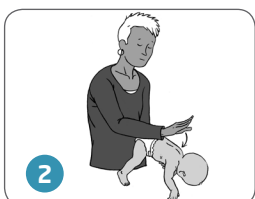

Nooit schudden.

ALS JE KIND ZICH VERSLIKT

1 Kind verslikt zich.

2 Reanimeren als je dit kan.

3 Bel 112.

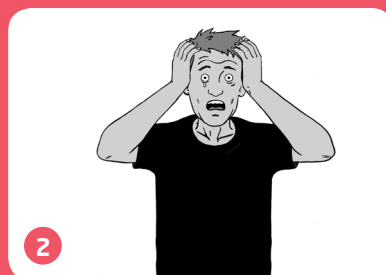

Nooit schudden.

TOCH GESCHUD?

1 Je schudt baby.

2 Je bent radeloos.

3 Bel de dokter.

6. Bekijk ook de andere veiligheidsthema's

Op onze website vind je nog instrumenten voor meer veiligheid in de opvang: brandveiligheid, veilig speelterrein, toegang, ...

Kijk op de website van Kind en Gezin. Ga naar 'Professionelen', 'Sector Kinderopvang', 'Kwaliteit', 'Veiligheid'.

Ook bij ouders vind je heel wat nuttige info over veiligheid: op stap, dieren, water, ... Ga naar 'Ouders', 'Veiligheid', 'Ongevallen'.

7. Crisisprocedure: wat doe je als het fout gaat?

Een noodgeval (een ernstig ongeval, een brand, een epidemie, ...) komt onverwacht. Meteen gepast reageren is van levensbelang. Wees dus voorbereid op een mogelijke noodsituatie. Een crisisprocedure biedt een houvast tijdens deze moeilijke periode.

BEREID JE VOOR OP EEN NOODSITUATIE

Stap 1

Ben je kinderbegeleider en werk je voor een organisator?

Zorg dat je de crisisprocedure van je opvang kent.

Ben je de organisator of verantwoordelijke?

Een crisisprocedure is verplicht. Deze procedure maak je op maat van je opvang. Je legt concreet de verschillende stappen, acties en verantwoordelijkheden vast.

TIPS

Meer info over de crisisprocedure op onze website.

Ga naar 'Professionelen', 'Sector Kinderopvang', 'Kwaliteit', 'Veiligheid', 'Crisis en grensoverschrijdend gedrag'.

Stap 2

De organisator of verantwoordelijke zorgt ervoor dat belangrijke info op een plaats ligt die in nood bereikbaar is en die iedereen kent

- **de noodnummers:** + standaardinfo voor de nooddiensten
- **het aanwezigheidsregister:** van kinderen + medewerkers
- **de inlichtingenfiches:** van kinderen
- **een lijst voor naamafroeping:** bij evacuatie
- **het interventiedossier:** met info voor de hulpdiensten over het gebouw, de toegang, de evacuatieplannen, ...
- **de crisisprocedure**

TIPS

Je vindt modellen op onze website. Pas ze aan op maat!

- Surf naar www.kindengezin.be.
- Ga naar 'Kinderopvang > Sector baby's en peuters > Veiligheid en gezondheid > Crisisprocedure'.

Stap 3

De organisator of verantwoordelijke denkt op voorhand na over de bereikbaarheid van de opvang(verantwoordelijke) tijdens een crisis (als dit haalbaar is)

Bv. gsm, telefoonnummer aan de deur, ...

Stap 4

De organisator of verantwoordelijke maakt op voorhand concrete afspraken waar je bij een evacuatie terecht kan

Bv. een andere opvang, een school, de sporthal, ...

Stap 5

Volg de vereiste reanimatieopleiding

Elke kinderbegeleider en verantwoordelijke moet om de 3 jaar een basisopleiding reanimatie volgen.

TIJDENS EEN CRISIS: WAT DOE JE WANNEER?

Stap 1

Garandeer de veiligheid van anderen en van jezelf

Bv. brand? Verlaat samen met de kinderen meteen het gebouw.

Stap 2

Bied hulp en/of roep om hulp

Bv. de eerste zorgen toedienen, reanimeren, ...

Stap 3

Alarmeer zo nodig de nooddiensten (ambulance, brandweer, politie, ...)

- Of duid iemand aan die dat doet. Vraag om je op de hoogte te houden.
- Werk mee met de hulpdiensten.

Stap 4

De organisator of verantwoordelijke van de opvang (of het crisisteam) coördineert

- Ben je zelf niet de verantwoordelijke? Verwittig deze persoon dan zo snel mogelijk. Of duid iemand aan die dat doet.

Stap 5

Volg het crisiscommunicatieplan van je opvang

- **Informereren:** denk goed na welke boodschap je wil brengen (zie kader).
- **Verwittigen:**
 - EERST** de betrokken **ouders**, de medewerkers en de andere ouders.
 - Zijn de ouders niet bereikbaar? Verwittig dan de andere contactperso(ou)nen(en) van het kind.
 - Bij een overlijden kunnen de hulpverleners ondersteunen of zelf contact opnemen met de ouders.
 - De opvang zorgt ervoor dat de eerste dagen na de crisis 1 persoon altijd bereikbaar is voor de betrokkenen.
 - DAN: Kind en Gezin.**
 - DAARNA: de pers.** Praat alleen met journalisten als je dat zelf wil.

TIP

Hoe communiceer je met de pers?

Kijk onderaan dit hoofdstuk bij 'Meer weten over crisisbeleid'.

GOED OM TE WETEN

De eerste informatie:

- **Vertel kort wat er gebeurd is. Welke stappen werden er al genomen?**
 - **Geef open informatie. Blijf rustig en blijf bij de feiten.**
 - **Maak ouders niet onnodig ongerust als je geen zekerheid hebt.**
 - **Ziekenhuisopname? Vertel waar. Vraag of je aanwezigheid gewenst is, indien haalbaar.**
Zo niet, spreek af om later contact op te nemen.
- Communiceer pas opnieuw wanneer er nieuwe info is.**

Stap 6

Nazorg

- Zorg tijdens en na de crisis voor de anderen en voor jezelf.
- De persoon die hiervoor instaat, regelt de administratie. Bv. de verzekeringsaangifte.
- Werk mee met de professionele instanties: politie, parket, Toezicht Volksgezondheid, ...
- De organisator, verantwoordelijke en betrokkenen evalueren en sturen bij.
 - Analyseer na afloop samen de situatie. Stuur de veiligheidsaanpak bij waar nodig.
 - Bekijk ook samen de gevolgde crisisprocedure en het communicatieplan, pas aan waar nodig.

TIP

Noteer feiten, contacten en afspraken. Je kan er later op terugvallen.

Meer weten over crisisbeleid?

- Surf naar www.kindengezin.be.
- Ga naar 'Kinderopvang > Sector baby's en peuters > Veiligheid en gezondheid > Crisisprocedure'.

HULP NODIG?

- De online leermodule crisis en grensoverschrijdend gedrag helpt je om je eigen procedures uit te werken. Je vindt ze op www.kindengezinacademie.be.
- Je kan steeds terecht bij Mentees, het Ondersteuningsnetwerk Kinderopvang.

8. Grensoverschrijdend gedrag

WAT MOET JE DOEN?

- Een procedure grensoverschrijdend gedrag op maat van je opvang maken.
- Elke ernstige situatie van grensoverschrijdend gedrag zo snel mogelijk aan Kind en Gezin melden.

WAT IS GRENDOERSCHRIJDEND GEDRAG?

Een situatie waarin een kind het slachtoffer is of het slachtoffer dreigt te worden van bedreigingen of geweld van een persoon die aanwezig is in de kinderopvang (bijvoorbeeld: door medewerkers, gezinsleden, toevallige aanwezigen, stagiaires, ...).

Is er een grens overschreden? Dit is niet altijd zwart/wit. Uit je bezorgdheid als je twijfelt. Een voorbeeld: *Het is middag. Alle peuters zitten rond de tafel. Je vriendin die komt meehelpen dwingt Senne alweer om zijn bord leeg te eten. Ze roept dreigend: 'Senne, houd op met treuzelen en eet je bord leeg! Je blijft zitten tot je bord leeg is!'*

WAAROM EEN PROCEDURE?

In de kinderopvang kan je in contact komen met grensoverschrijdend gedrag. Dit komt onverwacht en veroorzaakt veel stress. Je weet niet hoe jij (of je collega's) zullen reageren. Jonge kinderen zijn kwetsbaar en hebben jouw hulp nodig.

Een procedure helpt jou hierbij. Je hebt er op voorhand over nagedacht en de belangrijke stappen genoteerd. Zo kan je snel en goed handelen als het zich voordoet. Het is ook belangrijk om na te gaan hoe je grensoverschrijdend gedrag in de opvang kan voorkomen: hoe werk je aan preventie?

WAT BEVAT DE PROCEDURE GRENDOERSCHRIJDEND GEDRAG?

- De procedure bestaat uit drie luiken.
 1. Hoe voorkom je het? (preventie)
 2. Hoe merk je grensoverschrijdend gedrag op? (detectie)
 3. Hoe reageer je er gepast op? (aanpak)
- Een goede procedure is bruikbaar en is kort.
- Deze vragen helpen je op weg. Denk na over mogelijke situaties van grensoverschrijdend gedrag.
 - **Zoek op voorhand uit bij wie je terecht kan als je bezorgd bent. (preventie)**
 - In jouw opvang (bv. een dienstverantwoordelijke, collega, bestuurslid, ...)
 - Bij organisaties in de buurt. Neem best op voorhand eens contact. (bijvoorbeeld je pedagogisch ondersteuner, het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, de huisarts, de politie, ...)

- Noteer hun contactgegevens en hou ze up-to-date. Dit is een hele hulp als je met grensoverschrijdend gedrag geconfronteerd wordt.
- **Hoe kan je grensoverschrijdend gedrag voorkomen? (preventie)**
 - Bijvoorbeeld. Hoe maak je gedrag bespreekbaar? Hoe werk je aan draagkracht? Hoe ga je het welbevinden van kinderen na?
 - Hoe maak je procedure en preventie-aanpak bekend?
- **Opmerken van grensoverschrijdend gedrag (detectie)**
 - Hoe herken je signalen?
 - Met wie deel je je bezorgdheid?
 - Wie verzamelt informatie? Met wie bespreek je deze?
- **Aanpak - Wie doet wat?**
 - Melden aan de organisator, Kind en Gezin,...?
 - Contact opnemen met pedagogisch ondersteuner, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, ...
 - Gesprek met de ouders van het kind, met medewerkers, ...
- **Nazorg - Wie doet wat?**
 - Hoe het welzijn van jezelf, medewerkers, kinderen, ... opvolgen?
- **Evalueer regelmatig**
 - Hoe je procedure verbeteren?
 - Met welke regelmaat? (Je moet ze binnen een cyclus van 5 jaar evalueren.)

HULP NODIG?

- De online leermodule crisis en grensoverschrijdend gedrag helpt je om je eigen procedures uit te werken. Je vindt ze op www.kindengezinacademie.be.
- Je kan steeds terecht bij Mentees, het Ondersteuningsnetwerk Kinderopvang.

Ben je verontrust over de thuissituatie van een kind?

Richt je tot een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. De procedure 'grensoverschrijdend gedrag in de kinderopvang' geldt niet voor een verontrustende situatie bij het kind thuis.

Meer info op www.kindermishandeling.be.